

У трагедії Есхіла контекстуальна синонімія іноді презентована двочленною опозицією: домінанта (нейтральне слово) – контекстуальний синонім:

Гермес

«Мученьями своїми упиваєшся?»

Прометей

«О, упиваюся! И хочу врагам моим

Такого опьянення! И тебе, Гермес!» [3: 147]

Контекстуальний синонім *сп'яніння* (від *п'янити* – ставати *п'яним*) потрібно розглядати на фоні домінанти *страждання* (фізичний чи духовний біль, муки), яка подана імпліцитно. Якщо порівняти значення цих слів, то бачимо, що між ними нема ніякої спільної семантики. Контекстуальний зв'язок слів *сп'яніння та страждання* здійснюється за рахунок семантичного поля навколо слова *муки* («Мученьями своїми упиваєшся?»). Це слово і є тим семантичним показником, завдяки якому смисл слова *сп'яніння* може бути інтерпретованим. Слова Гермеса викликають протест у душі Прометея. Уживаючи контекстуальний синонім *сп'яніння*, Есхіл підкреслює бунт Прометея проти Зевса та його вірних помічників. Вибір цього слова розрахований на певне емоційне сприйняття. Слово *сп'яніння* виділяється своїм іронічним забарвленням, адже по суті не насолод бажає Прометей своїм катом, а таких же нелюдських страждань.

Контекстуальна синонімія в трагедії Есхіла «Прометей закутий» – результат особливих взаємозв'язків зі словом. Велика роль при виникненні контекстуальних синонімічних зв'язків належить периферійним семам. Значну роль у створенні оказіональних синонімів відіграють багатогранні асоціативні зв'язки в межах індивідуально-мовної системи письменника. Саме тому в проаналізованих поетичних рядках як контекстуальні синоніми автором використані слова, близькі за асоціативно-логічними зв'язками. Функціонування в тексті контекстуальних синонімів завжди супроводжується смисловими змінами та формуванням у семантичній структурі експресивних сем.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аристотель «Об искусстве поэзии» – М., 1957. – 183 с.
2. Виноградов В.В. Насущные задачи советского литературоведения. – М., 1951. – 56 с.
3. Есхіл, Софокл. Трагедії – М., 2001.
4. Капацинская Е.В. Синонимы в художественной речи К. Паустовского, Ю. Казакова, В. Солоухина, И. Соколова-Микитова: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Горький, 1979. – 20 с.
5. Касаткина Т.А. Художественная реальность слова: онтологичность слова в творчестве Ф.М. Достоевского как основа «реализма в высшем смысле». Автореф. дисс. ... доктора филол. наук. – М., 1999. – 22 с.
6. Прудникова Г.П. Контекстуальные синонимы в художественной речи // Русский язык и литература в школе. – 1983. – № 6. – С. 57–58.
7. Семенов О.А. Особенности лексической синонимии в художественной речи (на материале произведений М. Булгакова, М. Зощенко, И. Ильфа и Е. Петрова): Дис. ... канд. филол. наук. – Кировоград, 1992. – 176 с.
8. Щерба Л.В. Опыт лингвистического толкования стихотворения // Л.В. Щерба. Избранные работы по русскому языку. – М., 1957. – С. 26–44.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Інна Перцова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури та компаративістики Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: семасіологія, стилістика, семантичні аспекти перекладу.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ НАЗВ ПОСУДУ, МОТИВОВАНИХ ІМЕННИКАМИ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ ПРОДУКТИ, ВМІСТ ПОСУДУ

Наталія П'ЯСТ (Вінниця, Україна)

На лексикографічному та етнографічному матеріалі аналізується в синхронному й у діахронному аспектах формування лексико-семантичної групи назв посуду мотивованих іменниками, що позначають продукти та вміст посуду.

The formation of lexico-semantic group of dishes names, motivated by nouns that denote products and dishes content is analyzed on lexicographic and ethnographic material both in synchronous and diachronous aspects.

Серед недостатньо досліджених тематичних груп лексики української мови виділяється лексика на позначення назв посуду.

Актуальність дослідження визначається як необхідністю дослідження системних зв'язків в окремих групах слів, що дозволяє краще пізнати системну організацію лексики в цілому, так і важливістю вивчення лексики, яка безпосередньо віддзеркалює форми господарювання, побуту, історію матеріальної і духовної культури.

У сучасній лінгвістичній практиці конкретних лексико-семантичних описів активно застосовується теорія тематичних і лексико-семантичних груп. Вивчення джерельних мовних матеріалів минулого, що сприяють відродженню історичної пам'яті українського народу, особливо активізувалося в останні десятиліття. У цій галузі зроблено вже чимало, описано, зокрема, в діахронному плані різні тематичні групи української лексики: назви спорідненості та свояцтва (А.Бурячок), метрологічна лексика (В.Винник), назви одягу, уборів, прикрас (Г.Войтів, Г.Миронова), назви кольорів (М. Чікало), назви осіб (О.Кровицька), торговельна лексика запорозького козацького вжитку (Л.Бойко), оцінні назви осіб (Т.Вільчинська), історія назв грошей і грошових одиниць (Є.Чернов), лексична база прізвищ війська Запорозького за «Реєстрами» 1649 р. (О.Добровольська), сучасні українські прізвища (Ю.Редько) та ін. Проте досі не було спроб дослідити тематичну групу лексики "назви посуду" як систему, тобто виявити з максимальною повнотою її номінативний інвентар в українській мові (літературній і говірках), охарактеризувати її за походженням, структурною організацією, особливостями функціонування, описати системні відношення в окремих лексико-семантичних групах.

Наукова новизна. Уперше в українському мовознавстві в повному обсязі виокремлено й здійснено системний опис лексико-семантичної групи назв посуду, мотивованих іменниками, що позначають продукти, вміст посуду.

Класифікація матеріалу за лексико-семантичними групами виправдовує себе з двох причин: 1) «як методичний засіб у викладі різнорідного лексичного матеріалу; 2) як засіб, який допомагає виявити зв'язки і відношення між позначеним і тим, що позначає» [3: 35]. Аналіз і систематизація фактів здійснювалася на основі лінгвістичних критеріїв.

Об'єкт дослідження – лексеми на позначення посуду в українській літературній мові, мотивовані іменниками, що позначають продукти, вміст посуду, зміст яких співвіднесений з предметами матеріального світу.

У тематичній групі „назви посуду” значний масив (151) складають лексеми, мотивовані суттєвою ознакою – продуктами, які вони вміщують чи для приготування (зберігання) яких використовуються.

Ар'яниця „бочечка для кислого козячого молока (ар'яну)” [Гр., I: 11].

Бабчик „посуд, в якому печуть бабки” [Гр., I: 15] = *бабинець*. „Для випікання пасок використовували спеціальні форми – бабинці, кухлики” [УСК: 153]. *Бонбоньєрка „гарно оздоблена коробочка для цукерок”* [СУМ, I: 216] „[франц. *bonboniere* < *bonbon* – цукерка] – вишукана, гарно, зі смаком оздоблена *коробка для цукерок*” [СІС, 2000: 179]. *Борщівник „1. Посуд, у якому варять переважно борщ. 2. Любитель борщу”* [СУМ, I: 222; Вовк: 62; КіП: 87], *змени.-пестл. борщівничок* [Гр., I: 89], *браговар „заторний чан”* [Гр., I: 91], *бражник „1. Чан для браги. 2. Продавець браги”* [Гр., I: 91], *бразолійник „горщик, в якому варять сандал”* [Гр., I: 92], *бриндзянка „невелика бербениця для зберігання бриндзи”* [Гр., I: 99].

Варєничниця „посудина для подачі вареників” [Бубн.: 5]. Лексема *вафельниця* „[< вафля] – 1. робітниця, яка випікає вафлі; 2. форма для випікання *вафель*” [Етнограф.: 297; СІС, 2000: 206] мотивована іменником *вафля* „[нім. *Waffel* – вид печива < середньонідерл. *Wafel*, спорідненого з нижньоверньонім. *Wabe* – (бджолиний) стільник, щільник] – тонке сухе печиво з рельєфним у клітинку або фігурним відбитком на поверхні” [СІС, 2000: 206]. *Вершківник „посудина для вершків”* [УК, 1998: 177].

Давнє слово *відро* у процесі мовного розвитку втратило свою внутрішню форму, і тільки шляхом етимологічного аналізу вдається встановити його зв'язок із старослов'янським *вьдро*, болгарським *ведро*, сербохорватським *вједро*, словенським *vedro*, чеським *vedro*, словацьким *vedro*, польським *wiadro*. Як зазначається в ЕСУМ, це слово походить від індоєвропейського **uodor* „вода” і позначає посудину для води [ЕСУМ, I: 394]. У СУМ лексема *відро* пояснюється як “металева або дерев'яна *посудина* з дужкою для носіння й

зберігання води тощо” [СУМ I: 631], проте сучасна семантика слова *відро* значно ширша. Форми *відерко*, *відерце*, а також *відеречко* закріпилися і в сучасній мові, хоч вони, як і вихідна форма, тепер вживаються переважно на позначення посуду і лише зрідка виступають на позначення побутових мір сипких тіл і рідин.

Ще одна лексема, мотивована іменником *відро*, на позначення метрологічної посудини, засвідчується у „Словарі української мови” за ред. Б. Грінченка: *відерник* „1. Майстер, що виготовляє відра. 2. Горщик, чугун, що вміщує 1 відро” [Гр., I: 212]. Очевидно, що номінація ця архаїзувалася, і в сучасній мові не засвідчується, бо вийшов з ужитку предмет, який вона позначала. Структура пізніших дериватів прозора. Вона належить до словотвірного типу, мотивованого іменниковою основою. Суфікс *-ик-* часто виступає в сполученні з суфіксом *-н-*, утворюючи конкретні назви різних предметів. *Віднік* „посудина (бочка й ін.), в якій тримають воду” [Гр., I: 221], *відніха*, *відніця*, *відничок* (зменш. від *відник*) „відник” [Гр., I: 221], *вбдник* „діжка для води, а також стілець (ослін), на якому стоїть така діжка або відро з водою” [СУМ, I: 718], *водянка* „бочка для води, відник” [Гр., I: 248]; у СУМ ця лексема з тим же значенням вживається з позначкою *розм.* [СУМ, I: 723], *водянік* „посудина для води”, зменш. *водяничик* [Гр., I: 248]; у СУМ це ж слово з демінутивом *водяничик* фіксується з позначкою *діал.* [СУМ, I: 723]. Дещо інше лексичне значення репрезентує „Словник української мови” П. Білецького-Носенка: *водяничик*, зменш. *воденіць* „невеликий горщик для зігрівання води” [Білецький-Носенко: 83]. *Водонось* „відро або дзбан для води” [СУМ XVI – п.п. XVII, IV: 153]. *Водянка* „діал. кухоль, металева або череп’яна посудина переважно з ручкою для пиття води” [Дз.Пр.: 1339]. *Винівка* „винна бочка” [Гр., I: 73].

Гірчичниця „посудина, у якій подається до столу *гірчиця*” [СУМ, II: 77]. *Гусятниця* „1. Довгаста посудина з покришкою для засмажування гусей, качок і іншої великої птиці, а також поросят. 2. Жінка, що розводить і доглядає гусей” [СУМ, II: 200; Пош.: 213].

Засмажка „маленька риночка, в якій готували *засмажку*” [Пош.: 214].

Ікóрниця „використовуються для подачі зернистої *ікри*, виготовляються з мельхіору і мають вставну кришталеву *розетку*, бувають 1, 2 і 4-порційними без кришок” [Тихомиров: 152; УК, 1998: 177].

Кавник „посудина, в якій варять або подають *каву*” [СУМ, IV: 67], *кав’ярник* „те саме, що *кавник*” [СУМ, IV: 67], *кавнічка* „посудина для зберігання *кави*; млинок для *кави*” [СУМ, IV: 67], *кавніця* „те саме, що *кавничка*” [СУМ, IV: 67], *каво́вник* „посудина, в якій подають проціджену чорну *каву*” [УК, 1998: 177]. *Кофе́йниця* „те саме, що *кавничка*” [СУМ, IV: 312], *кофе́йник* „те саме, що *кавник*” [СУМ, IV: 312]. *Каво́вара*, *еле́ктрокаво́вара* „посудина, в якій варять і іноді подають *каву*” [УК: 246]. *Ка́шник* „горщик, у якому варять *кашу*” [Білецький-Носенко: 181; Гр., II: 228; СУМ, IV: 126; Вовк: 62; КіП: 87]. Від демінутива *ка́шничок* [Гр., II: 228] утворено слово *накашничок* „невеликий рогац, яким виймається *кашничок*” [Гр., II: 492]. *Капусті́йник* „горщик для варіння *капусти*” [Гр., II: 219]. *Капустя́нка* „бочка для *капусти*” [Гр., II: 219]. *Квасні́к* „бочка для *квашення*; дубильний *чан*” [Гр., II: 231]. *Киселі́чник* „посудина, в якій готується *киселиця*” [Гр., II: 239]. *Компо́тниця* „*посуд*, у якому тримають або подають зварений *компот*, *кисіль* і т.ін.” [СУМ, IV: 252]. „*Фрукти і ягоди на десерт подаємо у фарфорових або скляних компотницях*” [УСК: 221]. *Кремáнка* (*вазочка для крему*) „невелика *чаша* напівсферичної чи фігурної форми, закріплена на вертикальній ніжці з розширеною основою, застосовується для подачі морозива, компотів, желе, мусу та інших десертів” [Тихомиров: 137]. *Кропи́льниця* „посудина для свяченої води, в яку вмочають *кропило*” [СУМ, IV: 366].

Лексема *кряшо́нниця* мотивована іменником іншомовного походження *кряшон* „[франц. *cruchon*, букв. невеликий *гличик*] – 1. суміш білого вина й рому або коньяку з свіжими фруктами; 2. фруктовий напій” [СІС, 2000: 570]. Мотивуюче слово первинно позначало посуд, в якому готувався спеціальний напій. І напій шляхом метонімічного переносу отримав назву посудини. Через культурні, економічні зв’язки цей напій став відомий і українцям. А лексема на позначення посудини, в якій його подають, мотивована назвою напою. Лексема *кряшонниця* належить до словотвірного типу, мотивованого іменниковою основою. „Суфікс

–иц’-, (-н- иц’) утворює назви предметів і тварин жіночого роду” [6: 42]. За такою ж словотвірною моделлю створені й інші лексеми на позначення посуду: *торт* → *тортниця*; *салат* → *салатниця*; *ар’ян* → *ар’яниця*.

Кулеші́нник „горщик, у якому варять кулешу”, *куліша́рник* „великий кулеші́нник” [Гр., II: 322]. *Кулеші́нник* „діал. поглиблена дерев’яна миска в Буковинських Карпатах, на яку вивертали зварену кулешу” [Кож.: 13]. На Гуцульщині для приготування мамалиги-кулеші́ теж використовувався *кулеші́нник* [Гонтар: 35].

Лемі́щанник – *посудина*, яка використовується для приготування лемішки. *Лікє́рник* „посудина для лікеру” [НІ: 133].

Макі́тра, *мако́тра*, діал. *ма́котерть*, діал. *ма́кортеть*, діал. *ма́кортет*, діал. *ма́котер*, *ма́котрет*, *макатьо́р*, *мако́ртик* „вид глиняного посуду великого розміру напівсферичної форми з широким отвором” [Гр., II: 400; СУМ, IV: 602, 603; Дз. Пр.: 1392; Марк.: 152], *макі́терка змени.* до *макі́тра* [СУМ, IV: 602], діал. *макатьо́рчик змени.* до *макатьо́р* [Дз.Пр.: 1392]. *Масля́нка* „1. Пахталка, ручна маслобойня. 2. Посудина для масла”, *змени.* *масляночка* [Гр., II: 408], *масля́нка* „1. Рідина, що залишається після збивання масла з вершків, сметани, скотини. 2. Те саме, що *масельничка*” [СУМ, IV: 640], *ма́сельничка* „невеличка скляна, пластмасова й т.ін. посудина для зберігання масла; *масля́нка* (у 2 знач.)” [СУМ, IV: 636]. У „Словарі української мови” за ред. Б. Грінченка лексема *ма́сничка* фіксується зі значеннями „1. *Масля́нка* (посудина для масла). 2. *Бочка з маслом*. 3. *Маслобойня*” [Гр., II: 408; НІ: 93]. СУМ же подає це слово з іншим наголосом (на другому складі) і фіксує звуження його значень, залишається лише одне: *масні́чка* „спеціальна посудина з пристосуванням для збивання масла з вершків або сметани” [СУМ, IV: 641]. *Масні́ця* „рідко. те саме, що *масничка*” [СУМ, IV: 641]. *Медя́нка* „берестянка для меду” [Гр., II: 415]. *Моло́шник* „молочник”, *змени.* *моло́шничок* [Гр., II: 443], *моло́чник* „1. *Посудина*, у якій подають до столу *молоко* або *вершки*. 2. Те саме, що *молочар*” [СУМ, IV: 793; НІ6 115]. *Мучні́к* „*скриня*, до якої сиплеться *борошно* з-під жорновів” [Гр., II: 457; СУМ, IV: 834].

Ола́дниця „діал. *сковорода*” [Дз.Пр.: 1364]. *Олі́йниця* „1. Підприємство, де виготовляють олію. 2. *заст.* *Посуд* для олії. 3. *Жін.* до олійник” [СУМ, V: 689]. *Оселе́дниця* „посудина довгастої форми для *оселедців*” [СУМ, V: 758]. У «Словнику давньоруської мови» І. Срезневського фіксується лексема *уксусьни́ца* «посудина для *оцту*» [Срезневський, Мат.: 264]. Подальша реалізація цієї лексеми на ґрунті української мови – *оцє́тниця* «посудина, в якій подають до столу *оцет*» [СУМ, V: 828].

Пампу́шниця „глиняні посудини різної форми й величини: трикутної форми – на 6 заглиблень, круглої – на 7, прямокутної – на 4 *пампушки*. Усі види *пампушниць* мали три досить високі ніжки і два невеликі вушка, зі споду посудини були неполив’яні, а заглиблення – полив’яні. *Пампушниця* ствили на розжарене вугілля, у зроблені заглибини вливали смалець або олію і смажили *пампушки*” [Бойк.: 127]. *Паскї́вник*, *паскавча́*, *пасканча́*, *паскосвіт*, *паска́р*, *пащені́к*, *пащє́не*, *пасковєць* „у Карпатах спеціальний бондарський, рідше довбаний *посуд*, який використовувався для посвячення великоднього печива, *пасок* та харчових продуктів” [Гонтар: 48]. У гірських селах побутовали також *паскї́вникі-близнята* [Гонтар: 49]. *Перечьни́ця*, *пърьчни́ця* [Срезневський, Мат.: 214, 234], *пє́речни́ця* „невеличка посудина з отворами в кришці для молотого *перцю*” [СУМ, VI: 320]. *Пивні́к* = *пивняк* „діал. *графин*, посудина з вузьким довгим горлом (для *пива*)” [Дз.Пр.: 1383]. *Пиро́жниця* „форма для випікання кондитерських виробів” [СУМ, VI: 357]. *Порося́тник* „1. Приміщення для поросят. 2. Велика глиняна посудина, в якій пряхать та подають до столу молочних *поросят*” [СУМ, VII: 284; Пош.: 213]. *Порося́тниця* „*ринка* для запікання *поросят* і *птиці*” [Пош.: 214].

Ропля́нка „діал. дерев’яна посудина на *ропу*. “*На столі все стояли ... сільниця з сільов, або ропля́нка, (дири́вляна судина на ропу) і дири́вляна ложка. Ходили за ропою в Хустський район*” [Кобальч.: 338; Гонтар: 49].

Сала́тниця = *сала́тник* „*миска для салату*” [СУМ, IX: 18]. *Салото́вка* „розм. Те саме, що *ковганка*” [СУМ, IX: 20, СК: 56]. На Поліссі для соління м’яса і *сала* використовували *са́льниці* „дерев’яні *бочки* з кришками, з отвором у дні, щоб стікала *ропа*” [Полесьє: 396]. У говірках Полтавщини фіксується лексема *саяля́ка* „*салотівка*” [Шевч.: 179]. *Сая́нка*

„діал. ковганка, дерев'яна посудина, в якій товчуть сало для засмачення страви” [Дз.Пр.: 1398]. *Салотівка* „дерев'яна посудина (ступка) з пестиком для товчіння сала” [Гр., IV: 98]. „Січеники і товченики робили з м'яса або риби, які дрібно рубали (сікли) або товкли в салотівці” [УСК: 56]. У говірках Поділля вживається лексема салятірка [Поділля], утворена за тією ж словотвірною моделлю, що і салотівка: сало товкти → салотівка, сало терти → салотерка → салятирка. Лексеми утворені складно-флексивним способом. *Сáхарниця* „розм. Те саме, що цукорниця” [Гр., IV: 103; СУМ, IX: 62]. *Сірниця* „посудина для зберігання сиру” [СУМ, IX: 199]. У говірках Полісся *сірничка* „діал. невеличка бочка для зберігання масла” [Полесьє.: 395]. *Сільниця* „невеличка посудина для солі, яку подають до столу” [Гр., IV: 126; СУМ, IX: 220], *сільничка* зменш.-пестл. до *сільниця* [СУМ, IX: 220], *діал. сілничка, сілярка* [Дз.Пр.: 1384]. *Сметáнник* = *сметáнниця* „1. Посудина для сметани і вершків. 2. Рід солодкого пирога, приготовленого із сметаною” [СУМ, IX: 403]. Лексема-комполит соковáрка [УК: 248] утворена складно-суфіксальним способом: *сік варити* → *соковарка*. *Солониця* = *солонка* [Срезневський, III: 461], *солянка* „1. Невелика посудина для солі, яку подають до столу. 2. Те саме, що солонець” [СУМ, IX: 453] = *діал. солóнка, солоніця, солярка, солятірка* [Дз.Пр.: 1384], *солонічка* зменш.-пестл. до *солониця* [Дз.Пр.: 1384]. *Сотейник* „сковорідка з товстим дном і високими прямими боками, в якій готують переважно *соте*” [СУМ, IX: 471]. *Сóусниця* = *сóусник* „посудина у формі довгастої чашки з ручкою, в якій подають *соус*” [СУМ, IX: 473]. *Супнік* = *супниця* „посудина, в якій подають *суп*” [СУМ, IX: 848]. У „Словарі української мови” за ред. Б. Грінченка *сухárниця* – „1. Посудина для сухарів. 2. Сухарний завод” [Гр., IV: 232]. СУМ же фіксує лише одне значення цієї лексеми: „ваза, блюдо для сухарів, печива і т.ін.” [СУМ, IX: 864].

Тóртниця „тарілка для торта” [СУМ, X: 209].

«Словник давньоруської мови» І. Срезневського засвідчує лексеми *укропъникъ* = *укропниця* «посудина для гарячої води». У сучасній українській мові функціонує слово *окріп* «кип'яток», проте відсутня лексема на позначення посуду для окропу, очевидно, що вона давно архаїзувалася.

Фруктóвниця „ваза, тарілка, для фруктів” [НІ: 94].

Хаму́ла „діал. *горицьк* для приготування *хамули*, каші з крохмалю і манки” [Пош.: 210]. *Хлібниця* „1. заст. Жін. до хлібник (той, хто випікає або продає хліб. 2. Тарілка або кошик для хліба та хлібних виробів. 3. Невеликий *ящик* для зберігання хліба”, зменш. *хлібничка* [СУМ, XI: 81; НІ: 93]. *Коше́лик-хлібниця* „хлібниця, виготовлена з переплетених лозою солом'яних жгутів” [Селів.: 41]. *Хрінничка* „посудина для тертого *хрону*, що подається до столу” [СУМ, XI: 150].

Цу́корниця, цукéрниця „посуд для цукру, предмет чайного сервізу”, зменш.-пестл. *цу́корничка, цукéрничка* [СУМ, XI: 246, 247].

Ча́йник „посудина з ручкою та носиком, у якій заварюють *чай* або кип'ятять воду” [Гр., IV: 443; СУМ, XI: 265], зменш.-пестл. *ча́йничок* [СУМ, XI: 265], *ча́йниця* „посудина, банка для зберігання сухого чаю” [СУМ, XI: 265].

Висновки. Найбільша кількість назв посуду, мотивованих іменниками, що позначають продукти, вміст посуду (151 лексема), у тематичній групі “назви посуду” зумовлена різноманітністю людського харчування і наявністю спеціального посуду для приготування певних страв, напоїв, продуктів. Значну кількість лексем цієї групи можна віднести до неологізмів і запозичень, бо саме завдяки економічним і культурним зв'язкам з іншими народами в побуті нашої країни з'явилися нові страви, напої та спеціальний посуд для їх приготування, подавання до столу, зберігання (*ар'яниця, вафельниця, кавник, кавничка, креманка, крющонниця, сотейник, тортниця, чайник*). І хоч у цій лексико-семантичній групі назв посуду багато слів іншомовного походження, проте всі вони створені за словотвірними моделями української мови і не сприймаються сучасними мовцями як запозичення. Більше того, ці лексеми адаптувалися на ґрунті української мови і продукують демінутиви, переважно зменшено-пестливі форми (*креманочка, салатничок, салатничка, чайничок*).

Частина лексем цієї групи входить до складу лексико-семантичної групи назв посуду, які вказують на первинну функцію (призначення) посудини. Це лексеми-комполити, мотивовані дієсловами, перша частина яких – іменник, що позначає вміст посудини, друга – дієслово, що

вказує на первинне призначення посудини (*вода носити* → *водонос*; *кава варити* → *кавоварка*; *мак терти* → *макітра*; *сало товкти* → *салотовка* тощо). Це так звані периферійні лексеми, які є зв'язуючими ланками між різними лексико-семантичними групами.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Німчук В.В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови. – К.: Наукова думка, 1992. – 416 с.
2. Плотников Б.А. Основы семасиологии. – Минск: Высшая школа, 1984. – 223 с.
3. Семеренко Г.В. Формування української демінутивної суфіксації // Мовознавство. – 1992. – №4. – С. 51 – 59.
4. Словотвір сучасної української мови / За ред. М.А. Жовтобрюха. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
5. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За ред. І.К.Білодіда – К.: Наукова думка, 1969, т.2. – 58 с.
6. Трубачев О.Н. Ремесленная терминология в славянских языках (Этимология и опыт групповой реконструкции). – М.: Наука, 1966. – 416 с.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЇХ УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Білецький-Носенко – Білецький-Носенко П.П. Словник української мови. Підгот. до вид. В.В. Німчук. – К.: Наукова думка, 1966. – 423 с. Бойк. – Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. – К.: Наукова думка, 1983. – 303 с. Бубн. – Бубнівська кераміка / Л. Мельничук, І. Мельничук, М. Вдовцов. – Бубнівка: Вінниця, 1999. – 81 с. Ващ. – Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. – Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1960. – 107 с. Вовк – Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с. Гонтар – Гонтар Т.О. Народне харчування українців Карпат. – К.: Наукова думка, 1979. – 138 с. Гр. – Словарь української мови: [До 70 тис. слів]: В 4 т. / НАН України, Ін-т української мови; Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б.Грінченко. – К.: Наукова думка, 1996-1997. Дз.Пр. – Дзездзелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови. – К.: Наукова думка, 1984. – 307 с. КіП – Культура і побут населення України / В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф. Горленко та ін. – 2-е вид., доп. та перероб. – К.: Либідь, 1993. – 288 с. Кобальч. – Кобальчинська Р. Обрядові страви на Закарпатті та Покутті. Страви і пов'язані з ними звичаї та обряди, що побутують на Закарпатті в с. Річка Міжгірського району // Українська родина: родинний і громадський побут / Упорядник Л. Орел. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2000. – С. 337-347. Кож. – Кожоляно Г.К. Народознавство Буковини. Народна їжа українців. – Чернівці: Рута, 2000. – 104 с. Марк. – Маркевич Н. Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссии. – К.: тип. И. и А. Давиденко, 1860. – 174 с. Ні – Нарис з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1969. – 191 с. Поділля – Поділля: Історико-етнографічне дослідження / Болтарович З.Є. та ін. – К.: Вид-во НКЦ „Доля”, 1994. – 504 с. Полесьє – Полесьє. Матеріальна культура / В.К. Бондарчик, І.Н. Браим, Н.И. Бураковская и др.; АН УССР. Львовское отделение Института искусствоведения, фольклора и этнографии им. М.Т. Рильского. – К.: Наукова думка, 1988. – 448 с. Пош. – Пошивайло О.М. Етнографія українського гончарства: Лівобережна Україна. – К.: Молодь, 1993. – 408 с. Селів. – Селівачов М.Р. Українське народне мистецтво лозоплетіння // Народна творчість та етнографія. – 1987. – № 3. – С. 41- 50. СІС, 2000 – Словник іншомовних слів / Укл. С. М. Морозов, Л.М.Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с. Срезневський, Мат. – Срезневський І.И. Матеріали для словаря древнерусского языка. – Спб.: Изд. отделения рус. яз. и словесности император. акад. наук, 1893 – 1912. – Т. 1-3. Срезневський – Срезневский И.И. Словарь древнерусского языка: В 3-х т., 6 кн. – Репринтное издание. – М.: Книга, 1989. – Т.1-3. СУМ – Словник української мови / В 11-ти т. – К.: Наукова думка, 1970-1980. СУМ XVI – п.п. XVII – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України. Ін-т українознавства імені І.Крип'якевича; Редкол.: Д. Гринчишин (відп. ред.) та ін. – Львів, 1994 – 2000. – Вип. 1 – 7. Тихомиров – Тихомиров А. Н. Инвентарь и посуда общественного питания. Справочник. Изд. 2-е перераб. и доп. – М.: Экономика, 1974. – 223 с. УК – Георгієвський М.І. та ін. Українська кухня. Вид. 3-є доп. – К.: Техніка. – 1970. – 306 с. УК, 1998 – Доцяк В.С. Українська кухня: Технологія і приготування страв. Вид. 2-е, переробл. та доп. – Львів: Оріяна-Нова, 1998. – 560 с. УСК – Українська стародавня кухня. – К.: Спалах ЛТД, 1993. – 238 с. Шевч. – Шевченко Є.І. Народна деревообробка в Україні: Словник народної термінології. – К.: Артанія, 1997. – 312 с. Этногр. – Этнография восточных славян: Очерки традиционной культуры / Отв. ред. К.В.Чистов. – М.: Наука, 1987. – 553 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія П'яст – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету.

Наукові інтереси: проблеми семантики, етнолінгвістики, словотвору.

СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ**Ірина СЕКРЕТ (Дніпродзержинськ, Україна)**

Пропонована розвідка присвячена дослідженню сленгу та його функціонування в американському варіанті англійської мови. Досліджені семантичні аспекти молодіжного студентського сленгу, проаналізовані лінгвістичні процеси формування сленгізмів та їх значення.

The paper under consideration deals with the analysis of sleng and its functioning in American English. Semantic aspects of students' sleng are investigated, linguistic processes of sleng forming are analysed.

Постановка проблеми. Сучасні геополітичні тенденції зближення світових культур та проблеми міжнаціонального спілкування зумовлюють актуальність проведення лінгвістичних досліджень, спрямованих на вивчення національно-культурної специфіки мовних явищ. Сленг як різновид мовного субстрату традиційно привертає увагу вітчизняних і зарубіжних філологів завдяки яскравому емоційно-експресивному забарвленню, лаконічності й образності, здатності постійно змінювати кордони, що розділяють його з мовною нормою.